RUTH H. OLSEN | SIV OLTEDAL (red.)

Blikk på praksis

Sosialarbeidere forteller fra yrkeslivet

GYLDENDAL
AKADEMISK

RUTH H. OLSEN
SIV OLTEDAL

BLIKK PÅ PRAKSIS

SOSIALARBEIDERE FORTELLER
FRA YRKESLIVET

GYLDENDAL
AKADEMISK

© Gyldendal Norsk Forlag AS 2007
1. utgave

ISBN: 978-82-05-44462-1

Layout: Laboremus Prepress as
Sats: Supernova
Brødtekst: Minion 10,5/15 pkt

Alle henvendelser om boken kan rettes til
Gyldendal Akademisk
Postboks 6730 St. Olavs plass
0130 Oslo

www.gyldendal.no/akademisk
akademisk@gyldendal.no

Det må ikke kopieres fra denne boken i strid med åndsverkloven eller avtaler om kopiering inngått med KOPINOR, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk. Kopiering i strid med lov eller avtale kan medføre erstatningsansvar og inndragning, og kan straffes med bøter eller fengsel.

Forord

Denne fagboka har blitt til takket være studenter ved masterstudiet i praktisk kunnskap og i sosialt arbeid – alle ved Høgskolen i Bodø – som sa ja til å publisere essay de har skrevet som en del av studiene i masteren. Det krever mot å fortelle om praksis slik den praktiseres. Takk for at dere forteller om erfaringer på en måte som lar oss andre få del i en bit av virksomheten sosialt arbeid.

Mastergraden i *praktisk kunnskap* og mastergraden i *sosialt arbeid* bygger på ulike formål, teorier, utdanningsplaner og litteratur. Men felles for begge utdanninger er et mål om at kunnskap skal hjelpe studentene til å bli kritiske og bevisste praktikere i utøving av virksomheten. Begge utdanninger har studenter som arbeider innen sosialtjenesten, i barnevernet og med funksjonshemmede. Studentene ved masterstudiet i *praktisk kunnskap* har minst tre års yrkeserfaring, i *sosialt arbeid* kan en tas opp til studiet uten yrkeserfaring. Alle essayister i boken har lang yrkeserfaring.

Målet for masterstudiet i *sosialt arbeid* er å få kunnskaper om mennesker og institusjoner i samfunnet, som skal hjelpe sosialarbeideren til å bidra i endringsprosesser for å redusere sosiale problem eller bedre situasjonen til sårbare grupper i samfunnet. En må knytte sosialt arbeid til verdier, ellers kan faget bli brukt til å skape og opprettholde enhver type samfunn (Wallin Weihe 2004: 125). Sosialt arbeid er et internasjonalt fag som har eksistert som

egen fagtradisjon lenge. Uttrykket sosialt arbeid kommer fram i en norsk kontekst gjennom opprettelsen av *Norsk Forening for Socialt Arbeide* 11. juni 1909 (Levin 2004: 35). Høgskolen i Bodø er i dag en av de få utdanningsinstitusjoner i Norge som tilbyr mastergrad i fagområdet sosialt arbeid, og den eneste med mastergrad i praktisk kunnskap. *Mastergraden i sosialt arbeid* har sitt primære opptaksgrunnlag blant sosionomer, barnevernspedagoger og vernepleiere, mens *mastergraden i praktisk kunnskap* har i tillegg til disse tre yrkesgrupper studenter fra flere profesjoner. Utdanningen har studenter fra sykepleie og andre helsefag, politi, media, bibliotektjenesten, forsvaret, utdanningssektoren, luftfart og kunst- og kulturfag.

Målet for masterstudiet i *praktisk kunnskap* er å kvalifisere yrkesutøverne til å bruke sin yrkesutøvelse og sitt yrkesfelt som grunnlag for videre kunnskaps- og kompetanseutvikling. Studentene skal tilegne seg kunnskap om yrkesutøvelsen og hvordan yrkesutøvelsen i de ulike profesjoner kan utvikles til å bli en del av det kunnskapsgrunnlag profesjonene og profesjonsutdanningene er tuftet på.

Masterstudiet i praktisk kunnskap er både motivert av og orientert mot profesjonell yrkespraksis og mot internasjonal forskning. Det er i dag etablert et Senter for praktisk kunnskap ved Høgskolen i Bodø og ved Södertörns Högskola i Stockholm. Praktisk kunnskap er den kunnskap og fortrolighet som er i handlingene i utøvingen av en virksomhet, for eksempel sosialt arbeid. Forskningen og yrkespraksis har vist at erfaring gir en spesiell form for kunnskap som en ikke alene kan tenke seg fram til, fordi den utvikles i samspillet mellom det å utføre virksomheten og å identifisere og reflektere over det som erfares. Erfaring i selve handlingen og i yrkesutøvelsen i sin helhet bidrar til å forstå og bestemme hvordan en situasjon kan møtes og handlingen utføres. Denne forståelsen som vokser fram gjennom selve utøvelsen er konkret knyttet til handlingen og den sammenheng handlingen er innenfor. Kunnskapen blir dermed unik, og den kan ikke brukes til å forutsi eller forklare andre situasjoner eller handlinger, men den er faglig viktig og av forskningsmessig interesse fordi den gir føring for valg av beslutninger og handlinger og bestemmer dermed også hvordan yrket utøves. På denne måten blir

utøvelsen av yrket kilden til å forstå og å forske på yrkets praktiske kunnskap, og også hvordan for eksempel utøveren forstår og bruker generelle regler og normer som gjelder for yrket.

Å bruke egne erfaringer for å øke sin egen praktiske og teoretiske kompetanse er et generelt menneskelig anliggende – som går langt utover snevre faggrenser. Men siden tematikken i denne boka er praksis innen det sosialfaglige feltet, håper vi den vil være særlig nyttig for helse- og sosialfaglige utdanninger i den videregående skole og for bachelor- og masterstudenter innen dette fagområdet. Kanskje vil politikere, brukere og pårørende også finne det interessant og nyttig å få et innblikk i hvordan sosialarbeideren tenker og reflekterer i og rundt sin egen praksis?

Takk til kollegaer ved Høgskolen i Bodø som arbeider ved masterutdanningene og har tro på essayet som uttrykk for yrkeserfaring og som eksamensform i et masterstudium. Vi – liksom studentene – opplever det spennende å bruke essay som eksamensform. Takk også til forlaget som umiddelbart tente på ideen om å gå inn for å få publisert dette som bok.

Som undervisere og veiledere i skriving av essay om yrkespraksis og essay om sosialt arbeids kunnskapsgrunnlag har vi lært mye om yrkespraksis og yrkespraktikerens virksomhet. Vi er blitt styrket i troen på at dette er en undervisnings- og eksamensform som er meningsfull for både studenter, lærere og for den faglige utviklingen på området.

Bodø, februar 2007

Ruth H. Olsen *Siv Oltedal*

Innhold

KAPITTEL 1 BLIKK PÅ UTDANNING OG PRAKSIS 15
Ruth H. Olsen og Siv Oltedal
Sosialarbeideren i praksis 15
Refleksjon over relasjonen mellom teori og praksis 16
Blikk på sosialt arbeid 18

KAPITTEL 2 DEN SAMISKE SMERTEN
– HAR SAMISKE HELSE- OG SOSIALARBEIDERE EN DOBBEL KOMPETANSE? 27
Gunn-Britt Eikjok Andreassen
Marit 27
Anna 29
Refleksjoner over møtene med Marit og Anna 30
Mitt ståsted 31
Hva er det jeg ser? 35
Hva er det jeg forstår? 38
Å være delaktig i den samiske virkeligheten 44
Ettertanker 45
Spørsmål til refleksjon 47

KAPITTEL 3 PÅ VANDRING – ER DETTE LANDSKAPET MINELAGT? – Å ARBEIDE MED VIRKELIGHETSOPPFATNINGER SOM IKKE ER FORHANDLET FERDIG 48
Eilif T. Norvang
Hvorfor grep jeg denne utfordringen? 49
Nasjonalt kompetansesenter innen psykisk helsevern for den samiske befolkningen (SANKS) 49
Det politiske minefeltet 51
Feltet mot storsamfunnet 51
Politisk legitimitet – et indre minefelt 55
Politisk legitimitet innad i det samiske samfunnet 58
Vektløshetens dilemma 60
Det faglige minefelt 61
Portvaktene – innpass i feltet 61
Et kontekstuelt utgangspunkt 63
Det samiske kompetansesentret 65
Avslutning 68
Spørsmål til refleksjon 70

KAPITTEL 4 ET STYKKE PÅ VEI – OM TRO OG TVIL I BESLUTNINGER I BARNEVERNSARBEID 71
Edith Lindstad
Et stykke på vei 71
Livet er ikke for nybegynnere 74
Elsk synderen – hat synden 77
Det første møtet 79
En hendelse blir ikke til en erfaring før jeg har reflektert over den 82
Fars verden 83
Tvil og tro 84
Mor og/eller ektefelle 87
Familien 88
Når er nok nok? 90
Erfaringer fra praksis 92
Flere aktører skal vurdere beslutningenes holdbarhet 93
Vilje og evne 94
Skal – skal ikke 95

Harmoni og konflikt 96
Offentlige og private spilleregler 97
Ved veis ende? 98
Foreldre skal ikke være perfekte 99
Ansvar blir ikke alltid riktig plassert 100
Tragediens gang 101
Spørsmål til refleksjon 102

KAPITTEL 5 ROM FOR BARNESTEMMER?
OM BARNS MEDVIRKNING I BARNEVERNETS ARBEID
I OVERGREPSSAKER 103
Siri Søftestad
Særtrekk ved arbeidet med overgrepssaker 106
Om barnevernets arbeid 110
Fra enkeltstående fortellinger til et helhetlig bilde 112
Historikk om synet på barn 113
Samtaler med barn 116
Subjekt i eget liv 119
Spørsmål til refleksjon 124

KAPITTEL 6 NÅR JEG SER DEG, KAN JEG!
– Å SKAPE UTGANGSPUNKT FOR ENDRING 125
Catrine Torbjørnsen Halås
Frank 127
Arnstein 128
Hva skolen lærte meg 129
Erfaringer som kunnskapskilde 131
Kunnskapens former 132
Den livslange læringsprosessen 135
Refleksjon 137
Å se den andre 142
Likhet og ulikhet 145
Om mot til å se 146
Kunnskapens diamant 148
Spørsmål til refleksjon 149

KAPITTEL 7 MØTE MED EN ENGEL
– OM KATEGORISERING OG ETIKK PÅ SOSIALKONTORET 150
Ingunn Tollisen Ellingsen
Samtalen med Herman 151
Nærhet og tillit 152
Kategorisering – et hinder for nærhet? 154
Å senke sine profesjonelle briller 159
Den åndelige dimensjon og profesjonalitet 161
Eksistensielle spørsmål – en del av helhetssynet 163
Å la seg engasjere 165
Brikkene faller på plass 166
Spørsmål til refleksjon 168

KAPITTEL 8 ER MIN VIRKELIGHET DIN VIRKELIGHET?
– I DILEMMA MELLOM INSTRUMENTELL OG RELASJONELL
FORSTÅELSE AV SITUASJONEN 169
Per Henriksen
Oppdrag hjemmebesøk 169
«Det diagnostiske blikk» 173
Det relasjonelle eller relasjonsetiske perspektivet? 174
Avsluttende kommentar 181
Spørsmål til refleksjon 183

KAPITTEL 9 DET HANDLE OM Å LEVE
– REFLEKSJON RUNDT ULIKE TYPER MAKTUTØVELSE
I REHABILITERINGSARBEID 184
Tone Gunn Stene Kristiansen
Hvem er jeg? 187
Hvem er Karen? 188
Om definisjonsmakt 192
Skal Karen få sjanse? Empowerment i praksis 194
Om hvor vanskelig det kan være, og hvordan lære 195
Vi kjenner ikke Karen og hun kjenner ikke oss 196
Når gamle ord ikke virker 198
Mestring som motivasjon, mestring som smitter 199
Om å ikke kunne alt og å gjøre noe uvant 200
Endring av roller – hvordan? 201

Roller og kunnskap 202
Når blir erfaring til kunnskap? 205
Spørsmål til refleksjon 209

KAPITTEL 10 DET HANDLE OM OSS
– ETISKE DILEMMAER I SKJÆRINGSPUNKTET MELLOM
PASIENT OG HJELPER 210
Beathe Reiert Nilsen
Møtet mellom Ingalill og hennes hjelpere 212
Hva gikk galt? 215
Å finne sløyfa 217
Samtalen 218
Å hjelpe 220
Relasjon og etikk 223
Å få birollen i sitt eget liv 226
Hva er en god praktiker? 232
Spørsmål til refleksjon 236

KAPITTEL 11 Å SKRIVE ESSAY OM EGEN YRKESPRAKSIS 237
Ruth H. Olsen og Siv Oltedal
Innledning 237
Å fortelle og å reflektere over kunnskapen i handlingen 241
Essay og narrativer for å fange det situasjonelle i konteksten 246
Hva er en narrativ? 249
En skrevet narrativ 249
Konversasjonsnarrativen 250
Intervjunarrativen 250
Kulturelle diskurser som narrativer 250
Å tenke seg om skriftlig 251
Etiske utfordringer 251
Kommunikasjonsmessige utfordringer 252
Utfordringer i det å være yrkesutøver 252
Politiske utfordringer/systemutfordringer 252
Metodiske utfordringer 252
Personlige utfordringer 252
Faglige utfordringer 253
Språklige utfordringer 253
Erfaring som bidrag til fagutvikling 253

PRESENTASJON AV REDAKTØRENE 255

PRESENTASJON AV ESSAYISTENE 256

LITTERATUR 259

KAPITTEL 1

Blikk på utdanning og praksis

Ruth H. Olsen og Siv Oltedal

Sosialarbeideren i praksis

I de ulike virksomheter uansett profesjon sier vi ofte til kollegaer eller andre: Ta ett blikk på …

Vi ber andre vurdere og kommentere det vi undres over fordi vi vil ha den andres mening om og vurdering av det vi holder på med. Med utsagnet «ta et blikk på» ber vi andre om å hjelpe oss til å se det vi ikke ser, ikke har tenkt, ikke har hatt blikk for.

Vi inviterer leseren til å lese *Blikk på praksis* med nysgjerrighet på sosialarbeiderens arbeid, på relasjonen mellom teori og praksis, på overveielser og handlinger ingen andre enn den som handler i virksomheten kan skrive om – på den måten sosialarbeiderne i boken forteller om sine erfaringer på.

Som leser er du selvsagt fri til å fantasere og stille spørsmål til den enkeltes erfaringer og praksis, gjenkjenne, tenke ut hvordan du selv ville ha handlet, etc. Men samtidig som leseren kan gjøre sin egen reise i fortellingen til sosialarbeideren, være kritisk og undrende til det som beskrives, så er det ikke leserens fortelling som fortelles. Det er sosialarbeiderens fortelling. Ingen kan benekte det som fortelles, for det er erfart. Heller ikke kan en benekte de refleksjoner som sosialarbeideren beskriver, fordi de uttrykker sosialarbeide-

rens erfaring. For å forstå sosialarbeiderens praksis, slik den er erfart, må leseren ta et blikk på sosialarbeiderens praksis slik sosialarbeideren beskriver den. Først da kan leseren forstå noe av sosialarbeiderens erfaringer fra yrkespraksisen som beskrives.

Essayene forteller om sosialarbeideren i praksis, og om den virkelighet han og hun møter i sitt daglige arbeid. Historiene tar leseren med inn i de konkrete handlinger og viser hva det er å være sosialarbeider. Her kan de ulike yrkesgruppenes kommende kandidater møte praksis slik den er erfart av framtidige kollegaer. Ved å ta imot den erfarne sosialarbeiders kunnskap og forståelse i og av sosialt arbeid, kan de som ennå ikke er innviet i yrkets praksis bedre forstå hvordan deres framtidige yrke vil utfordre dem både personlig og faglig.

Alle essayene i boken viser at virksomheten omfatter et ansvar som rommer andres liv, og dermed også faglige og moralske så vel som praktiske og økonomiske forhold. Essayene rommer fortellinger fra det vi ofte kategoriserer som psykiatri, barnevern, rusomsorg eller sosial omsorg, og temaer som etikk, makt, arroganse, mot og avmakt.

Vi vil at leseren skal lese alle essay med spørsmål, for eksempel: Hva kan jeg lære av det? Hva forteller essayet meg om sosialt arbeid? Tematisk sett rommer essayene kunnskap som omfatter det mest sentrale i bachelorutdanningen: å forstå hva sosialt arbeid er, og å bruke kunnskap i form av teorier og kunnskap utviklet gjennom erfaringer fra yrkespraksis – på en kritisk reflektert måte.

Refleksjon over relasjonen mellom teori og praksis

Ved masterstudiet i sosialt arbeid oppfordres studentene til å sette egne erfaringer i dialog med teori og systematiserte praksiserfaringer hentet fra vitenskapelige kilder, og å bevisstgjøre sin egen posisjon og praksis. Teorier innen sosiologi, sosialt arbeid og empirisk forskning er sentralt for å kunne bevisstgjøre erfaringer og forstå og forklare sosialarbeiderens praksis. Litteraturen som leses, skal hjelpe studentene til å bedre forstå sine handlinger og den livs-

og systemverdenen sosialarbeideren har sin virksomhet i. Det krever at litteraturen leses med et kritisk blikk på gjenkjenning i forhold til egen yrkespraksis. Litteraturens funksjon i essayskrivingen er som et redskap til å tenke med og trenge dypere inn i erfaringen med. Forskjellige perspektiv vil hjelpe en til å se ulike sider ved erfaringen. Ulike teoretiske resonnementer og systematiske framstillinger og kartlegginger av empiriske forhold kan sees på som ulike «briller» en studerer virkeligheten med. Teori kan leses som systematiserte og abstraherte praksiserfaringer.

Formålet med å studere sosialt arbeid, er å få fordypet innsikt i utviklingen av faget sosialt arbeid og det teoretiske og verdimessige praktiske kunnskapsgrunnlaget, samt en analytisk tilnærming til hvordan individ- og samfunnspektivene kan reflekteres inn i sosialt arbeids praksis. Den internasjonale sosialarbeiderorganisasjonen IFSWs definisjon av sosialt arbeid beskriver faget som et innbyrdes sammenhengende system av verdier, teori og praksis. Sosialt arbeid beskrives også som et fag som har utviklet seg ulikt avhengig av kulturelle, historiske og sosioøkonomiske vilkår. I studiet av sosialarbeidernes kunnskapsgrunnlag kan en velge ulike metodiske tilnærminger. Et valg er å avgrense seg og fordype seg i et fenomen eller en situasjon i seg selv, mens en annen tilnærming er mer komparerende. En legger da vekt på å se noe i sammenlikning med noe annet. Begge perspektiv har sine sterke og svake sider, men valget av det ene eller det andre vil styre ens blikk og fokus.

Når en sammenlikner, kan en for eksempel gjøre dette mellom ulike historiske perioder, mellom fenomen og situasjoner i ulike geografiske kontekster. Det å gå mer inn i en situasjon eller å ta fatt på det sentrale i situasjonen ved å se den i kontrast til noe annet, kan også få etiske og politiske implikasjoner.

Den kritiske dimensjonen blir mer vektlagt når en ser noe som likt eller ulikt noe annet, eller når en vurderer ut fra ulike verdier. Tøssebro (2005) skriver at knyttet til feltet sosiale problemer og sosialt arbeid var en i perioden fra 1920 til ut på 1960-tallet opptatt av å trekke paralleller og finne fellestrekk mellom ulike fenomen. I våre dager kan en få skarpe irettesettelser om en trekker paralleller mellom for eksempel etnisitet og funksjonshemning. Det ser ut som det nå kan være en begynnende åpning for å trekke litt større linjer,

og dette kan også ha en politiserende konsekvens ved at en kan trekke fram et normativt perspektiv og målestokker ved slike sammenlikninger.

Mens en studie i sosialt arbeid vektlegger det sammenliknede perspektivet, har en studie i praktisk kunnskap vekt på erfaring og kunnskap i handling. Når en vektlegger kompleksiteten og den praktiske kunnskapen i handlingen, åpnes muligheten til å løfte fram praktikerens kunnskap i handlingen, og å forstå logikken og kunnskapen i de valg som blir foretatt. Sosialarbeidere kan oppleve at undersøkelser av egen praktisk kunnskap blir en studie hvor de kjenner at praksis blir verdsatt, som en kilde til kunnskap.

I studiet i praktisk kunnskap kreves det at studenten setter erfaringer i dialog med eget skjønn, subjektivitet og selvforståelse i utøvelsen av egen praksis og i dialog med en kritisk og åpen fagdebatt. Dermed blir formålet med teorier ikke at de skal gi forklaring om generelle sammenhenger. Teoriene skal gi ideer til kreative og kritiske spørsmål til egne erfaringer og kunnskapen i handlingene. For eksempel spørsmål med en kunnskapsteoretisk vinkling som: Når vet jeg at jeg vet? Hvordan får jeg kunnskap om klienten? Hva er den indre logikken i handlingen min? Denne måten å forske på gjør at litteraturen eller pensum ikke kan brukes til å forklare hva som er sosialarbeiderens kunnskap i handlingen, men den kan føre til spørsmål som kan hjelpe sosialarbeideren til å utforske kunnskapen i handlingen, kompleksiteten eller egen indre logikk. Altså den kunnskap som er i den konkrete handling og situasjon, den praktiske kunnskapen som kun yrkesutøveren besitter, og derfor også er den eneste som kan fortelle den fram. En vektlegger i studiet at erfaringen prøves mot en kritisk refleksjon og at yrkeskunnskapen settes på begreper og synliggjøres, men uten at den går under eller oppløses i generell kunnskap. Det unike i det generelle framheves, og det generelle i det unike (HBO-rapport nr. 10/2005).

Blikk på sosialt arbeid

Studentene som skriver om sine erfaringer har et innenfra forhold til disse, noe som skal formidles til oss som utenforstående. Det er ikke bare hva de skriver som blir viktig, men også hvordan de tar oss med i refleksjonsprosessen.

Vi vil i det følgende vise hvordan spørsmålene essayistene stiller fører refleksjonene i ulike retninger, og utdyper ulike sider ved praksisen. Omtalen av essayene følger ikke rekkefølgen på kapitlene i boka, men er en refleksjon over forholdet mellom teori og praksis med eksempler fra kapitlene.

Kapittel 3 «På vandring – er dette landskapet minelagt?» har et komparativt perspektiv. Med et historisk bakteppe bruker Eilif T. Norvang det metaforiske «å vandre i minelagt landskap» for å beskrive hvordan det var å gå inn i et nytt arbeidsfelt som satte hans egen nordsamiske bakgrunn i et nytt perspektiv. Med en minoritetsbakgrunn har han erfaring med å kjempe mot noen. I essayet formulerer han også muligheten av at han kan risikere å bli den som tråkker på andre. Dette er risikoen en tar ved å gå inn i en maktposisjon overfor andre. Norvang viser i sitt essay hvordan vårt kunnskapsgrunnlag kan studeres i et komparativt perspektiv, der han ser på forholdet mellom minoritet og majoritet, og som et hierarkisk forhold innenfor en minoritetsgruppe. I møte med andre samiske grupper har han måttet gå langsommere fram og se situasjonen fra den andres perspektiv – slik at han opplevde at de fikk utviklet et nytt «vi», istedenfor å ha en diskusjon mellom «andre samiske grupper» og «det dominerende nordsamiske miljøet».

Essayene viser også hvordan litteraturen blir en «samtalepartner» for å finne forklaringer på begreper praktikeren bruker og begreper for å forklare praktikerens handlinger. For eksempel slik Ingunn Tollisen Ellingsen i essayet «Møte med en engel» i kapittel 7 går i dialog med *Den etiske fordring* av K.E. Løgstrup. I sin undring over hvorfor Herman, som er et menneske som levde et liv med mer motgang enn de fleste, viste henne så stor tillit, skriver Ellingsen:

> Det var noe som gjorde at jeg likte disse samtalene med Herman. Det var som om en del av ham ble igjen etter at han var gått fra kontoret, fordi samtalene med ham alltid fikk meg til å grunne over hva vi hadde snakket om. Han formidlet noe ekte, noe ærlig. Det var som om han formidlet seg selv på en helt spesiell måte. Han ga av seg selv, sine opplevelser, sin fortvilelse og sine gleder. Jeg har ofte undret meg over hva som gjorde at Herman viste meg denne tilliten. Løgstrup (1956/2000) kaller det ansvaret som ligger på den enkelte i møte med andre mennesker, for den etiske fordring. For meg er fordring noe som kreves av meg – ikke bare faglig, men som menneske.

Løgstrup er her til god hjelp for å forstå begrepet tillit og setter undringen inn i et bestemt teoretisk perspektiv. Løgstrup har en forklaring som essayisten kjenner seg igjen i, begrepet gir mening til og svar på hennes undring. Måten Ellingsen bruker teorien på svarer også til de krav sosialarbeiderutdanningen stiller til bruk av teori: til bevisstgjøring og forklaring. Hun griper fatt i et sentralt tema i sosialt arbeid som dreier seg om relasjonen mellom profesjonell og bruker og verdigrunnlaget som viser seg i praksis. De to er del av en institusjonell praksis som har sin særegne historie, men møter også hverandre som to selvstendige subjekter. Dette viser seg i den spesielle tilliten Ellingsen opplever, og dette fenomenet er omdreiningspunktet i den delen av essayet som vi her får del i. Dette viser noe fundamentalt i sosialarbeidernes yrkeserfaring – de er del av et større kollektiv samtidig som de skal få fram det unike i det enkelte møtet som viser klienten at sosialarbeideren forsøker å forstå og handle ut fra nettopp de spesielle utfordringer denne klienten har. En forholder seg til virkeligheten slik den erfares, og teorien er en hjelp til å forstå og til dels også forklare hva som foregår innenfor dette praksisfeltet.

Hvordan litteraturen kan brukes for å stille spørsmål til egen kunnskap, viser Gunn-Britt Eikjok Andreassen i essayet «Den samiske smerten» i kapittel 2. Hun henter inn filosofen Jakob Meløe (1979) som skriver om tre typer «blikk»: det kyndige, det ukyndige og det døde. Når Eikjok Andreassen stiller spørsmålet: Hvordan var mitt blikk i møtet med Anna og Marit? oppfordrer hun seg selv til ikke å bruke teksten om «blikket» som en teori for å beskrive resultatet av prosesser som foregår i praksis, eller hvordan mennesker opplever blikk som blir utvekslet, men mer til å utforske eget blikk i møte med Marit og Anna. På den måten kan hun unngå å bruke teorien til å kategorisere eller låse refleksjonen over det erfarte i en bestemt teoretisk retning. Meløes tekst skaper nysgjerrighet på eget blikk fordi hun forstår at blikket er viktig for hva hun forstår og hva hun gjør.

I essayet «Et stykke på vei», kapittel 4, fører Edith Lindstad en samtale med seg selv om valget hun må ta. Skal hun gjenforene faren med familien? Avgjørelsen er det hun som skal fatte. Hun erfarer en kamp mellom egen tvil og tro på om faren vil slutte å slå sønnen. Å komme nærmere inn på tvilen og troen